

Megalakult a Neumann János Számítógéptudományi Társaság Számítógéptudományi Társaság Közgyűteményi Szakosztálya

1998. január 2-én megalakult a Neumann János Számítógéptudományi Társaság Közgyűteményi Szakosztálya. Amint neve is elárulja, az új szakosztály szakmai és közéleti fóruma kíván lenni a közgyűtemények – könyvtárak, levéltárak, múzeumok – információs szakembereinek, az ilyen területen dolgozó számítástechnikusoknak, a területen érdekelt egyetemi és főiskolai oktatóknak, kutatóknak és hallgatóknak, de – mint a szakosztály kommunikéje ezt nyomatékosan tudtul adta – szívesen látnak rendezvényeiken, fórumaikon minden érdeklődőt, a különböző gyűtemények használoit. A szakosztály lehetőséget kíván biztosítani a technikai fejlődés hozta legfrissebb eredmények és novumok megbeszélésére, arra, hogy a résztvevők meghallgathassák és megvitathassák a legjobb hazai és külföldi szakemberek előadásait. Kiemelt célkitűzés, hogy a gyűtemények, felsőoktatási kutatóhelyek és fejlesztő cégek kapcsolatai élénküljenek, aktivizálódjanak, közös projektek induljanak be, lehetőség szerint külföldi partnerek bevonásával. A szakosztály külön figyelmet kíván fordítani a hazai gyűtemények részvételének elősegítésére az Európai Unió projektjeiben. A szakosztály természetesen tagjainak véleménynyilvánító fóruma is. Képviselet a tagság és a szakma érdekeit, figyeli a szakma fejlődését érintő társadalmi, politikai és gazdasági folyamatokat és igyekszik azokat tagjai véleménye alapján befolyásolni. Ezt a tevékenységet tagjainak kezdeményezésére fejti ki.

Az alakuló ülésen a szakosztály tagjai megválasztották az elnökséget Sütő Péter elnök, Tószegi Zsuzsanna, Király Péter, Rezi Kató Gábor alelnökök és Czövek Zoltán titkár személyében. A szakosztály működéséről, programjairól az érdeklődők a Társaság Web-szervere (www.njszt.iif.hu) révén szerezhetnek tudomást.

Az új szakosztály 1998. február 18-án már meg is tartotta első (az alakulót is számítva persze második) ülését. A téma – nemcsak illően a szakosztály célkitűzéseire, de mintegy szimbolikus jelentőséggel is, a felhasználók szempontjainak, igényeinek felmérése, modellálása volt a digitális gyűteményekkel, egyáltalán a digitalizációval kapcsolatban.

Két előadója – Ungváry Rudolf és Andrassew Iván – valamint számos hozzászólója, együttgondolkodója és vitázó tagja volt az ülésnek. A két előadó tizenöt-tizenöt percben vezette elő mondandóját a témával kapcsolatban, majd ők is beleolvadtak az együttgondolkodók, eszmét cserélők kicsiny, ám annál aktívabb konfraternitásába. Ungváry Rudolf a felhasználói felületről érkezett az információkeresés szempontjából, először történeti áttekintést nyújtva, második fejezetként a jelenlegi helyzetet ismertette, végül az alapvető kritériumokkal kap-

csolatban fejtve ki téziseit. Természetesen már történeti áttekintés sem volt faktografikus, csupasz tényeket rögzítő elsorolás. Ungváry a felhasználó szempontjait állítva előtérbe természetesen olyan szempontjait emelte ki a mintegy 1945 óta számítható folyamatnak, mint az egér feltalálása (amelynek jelentőségét, éppen mivel testi kapcsolatot létesít ember és számítógép között, valamint mivel az emberi marok, a tenyér szerepére épül, az előadó nem győzte dicsérni), a Taubére visszavezethető szemantikai aspektus előtérbe kerülése, valamint a nyelvészeti vonatkozások (pl. az automatizált indexelés).

Mintegy átmenetet képezett a történeti és a jelenlegi helyzet tárgyalása közt a nyolcvanas évek közepének nagy ellentmondása, a távolsági (online) hozzáférés és a lokális hálózatok, a CD-k antinómiájának részletező, és persze koncepciózus bemutatása. A középpontban természetesen a konform lekérdezés lehetőségei állottak, valamint annak bemutatása, hogy mennyiben bizonyult roppant termékenynek az online-CD szembenállás, elsősorban a távolsági hozzáférés „felpörgetése” szempontjából. Természetesen innen már csak egy ugrás, és a kilencvenes években vagyunk, amikortól a multimédia és az Internet állnak a középpontban. És persze a kilencvenes évek nagy hiányossága, a szemantikai szegmens figyelmen kívül maradása. Ez utóbbi momentum vezette azután az előadót annak leszögezéséhez, hogy a jelenlegi felhasználói felületek csapnivalóan gyengék. (Ungváry még erősebb kifejezést használt.) E gyengeséget azzal illusztrálta az előadó, hogy az Internethez készülők mozgását a hangyák cikkcakkos vonulásához hasonlította (a hangyák tudvalevőleg eljutnak a szoba egyik sarkából a másikba, ám próbáljuk csak meg grafikusán ábrázolni útirányukat!). Ungváry Rudolf szerint az egész rendszer (az Interneté) ellentmond a természetes emberi megközelítésnek, amely az egész primátuson alapszik, míg az Internetből egyből a belső szervek valamelyikéhez (-be) jut a használó, hisz az nem biztosít első lépésben sem átfogó, sem általános megközelítést. Aki idáig követte az előadó gondolatmenetét, nem lepődhetett meg a harmadik részben előadott téziseken sem, sőt azokat mintegy anticipálhatta magában, ha tán olyan sarkítottan nem is vélhette megfogalmazhatónak, amint azt azután Ungváry maga megtette, mondván: 1. a legrövidebb felhasználó is kulturáltabb, mint a legjobb számítógépes rendszer és 2. a felhasználási felületnek a legrövidebb használóra is számítania kell.

Mondani sem szükséges talán, hogy nem mindenki értett egyet az előadóval. bár annak egyik hasonlata általános és lelkes tetszést keltett. Ungváry ugyanis a Római Birodalom kulturális tökélyére utalt, amelyet a népvándorlaskor barbárai elsöpörtek, hogy azután – persze a szerzetesek antik kultúrkincseket betáplálól, áttevő tevékenysége nyomán és felhasználásával, ezek a barbárok egy újabb, megintcsak igen magas szintű kultúrát alakítsanak ki. (Tán nem szükséges e bonyolult és mégis közérthető metaforát megfejteni. Könyvtárosok nyilván sejtik, kik lehetnek azok a szerzetesek, akik a csak számítógépes kultúrában gondolkodó népvándorlás barbárait beolthatják egy régi világ szellemi kincseivel.)

Az ellentmondók természetesen az Internet használata során spontán kialakuló egész-látást hangsúlyozták, illetve arra hívták fel a figyelmet, hogy azért talán mégse a legalacsonyabb szintű felhasználó szempontjait abszolutizáljuk. De akadtak olyanok is, élükön Koltay Tiborral, akik mélyen átéreztek Ungváry allúzióit, metaforáit, és – maguk is metaforikusan szólva – azt állították, hogy

bizony, bizony, a katalógust (azt a klasszikusat) és persze néhány hasonló dolgot megint csak szükség lesz feltalálni.

Andrassew Iván – íróhoz-költőhöz méltóan – sokkal melegebb hangon szólt a felhasználói felület humanizmusáról. Pontosabban ő (még? már? most?) az Internet lázában ég, és arról csak lelkesültséggel tud(ott) szólni. Nem is egészen önzetlenül, hisz az ő irodalmi munkásságát az Interneten máris többen érik el (bizonyíthatóan, visszaigazoltan), mint könyvformátumban. Bár az is igaz, és előadása azért erről is szólt, méghozzá keserű, szinte tragikus felhangokkal, hogy azért is jó az Internet, mert – sajnos – a mai magyar irodalmi könyvkiadás a dolog meritumát tekintve legalábbis megszűnt. (Néhány száz példány, az is ezer valahány forintokért, legfeljebb a könyvkiadás illúzióját keltheti, de valójában nem az, hisz csak a barátok, ismerősök számára készül így a könyv, nem a közönségnek.) Szóval, nem Andrassew mondta, a jelenlévők érezhették így, jó dolog az Internet, mivel még a nála is jobb könyvkiadás jelenleg más módon funkcionál. *Faut de mieux...* – azért ez valahogy mégiscsak kvadrátt Ungváry szakvéleményével.

A második előadó azonban – megintcsak irodalmárhoz méltóan – kiáltványt is csatolt előadásához. Az elektronikus formában meglévő irodalom védelmére hívott fel mindenkit, annál is inkább, mivel az irodalmi szerkesztőségekben naponta „zúzzák be”, semmisítik meg az elektronikus irodalmat, Andrassew szerint valóságos könyvégetéseket rendezve így, elsősorban tudatlanságból, primitivitásból.

Hogy a jelenlévők közül kik és hogyan helyeseltek a második előadónak, talán nem kell regisztrálnunk. Hasonló egyetértésre szokás jutni újabban minden digitalizálással és irodalommal egyképpen foglalkozó konferencián, ankétén, összejeövetelen. Amint nem szükséges talán felidéznünk a könyv védelmében felhozott, természetesen mindenki által osztott vélekedéseket sem. Azt azonban talán érdemes kiemelni, hogy a digitalizálással, az elektronikus publikációkkal kapcsolatban igen sokak szájából hangzott el a kulcsszó: a szelekcióé. A 3K olvasói bizonytalannal emlékeznek ezzel kapcsolatban Tószegi Zsuzsannának az 1998. évi januári számban található interjújában kellőképp talán nem is nyomatékosítható szavaira.

Reméljük, sikerült kedvet ébreszteni az új, de már a tűzkeresztségen átessett szakosztály működésének figyelemmel kísérésére, lehetőség szerint a benne való részvételre is. (VK)